



Skulu barnakoppsetingar áse

LAGT TIL RÆTTIS: EYDNA SKAALÉ

Guðrun Holm Jacobsen

JA!

1 Tað er í lagið at foreldur hava eina sterka meining fyri ella ímóti koppseting, men barnið má ikki gerast gísli. Støðið eigur altíð at vera tikið í, hvat er barnsins besta. Eg skal viðganga, at lóggeving kann tykjast sum eitt víðgongt stig, og nøkur foreldur halda kanska, at staturin ger seg inn á frælsið hjá tí einstaka. Men tað er týðningarmikið at vísa á, at ein lóg um koppseting als ikki hevur til endamáls at gera seg inn á 'rættin' hjá tí einstaka – tað snýr seg harafturímóti um rættin hjá barninum at verða vart ímóti lívshættisligum sjúkum. Ein lóg kann tryggja, at børn ikki gerast gíslar í eini veruleikafatan, sum foreldrini halda uppá. Lóggeving skal síggjast sum ein tryggileiki fyri barni.

2 Barnakoppsetingarprogrammið er grundað á bæði vísindalig prógv umframt epidermiologiskar kanningar. Síðan barnakoppsetingarprogrammið var sett í verk, eru hesar sjúkur næstan horvnar í okkara parti av heiminum. Samstundis eru flestu serfrøðingar samdir um, at positivu árinini av koppseting eru nógv størri enn negativu árinini, sum higartil eru skrásett.

3 Ofta verður sagt, at fleiri av barnasjúkunum ikki eru lívshættisligar fyri børn. Tað er rætt, at summar av sjúkunum í flestu førum geva mild symptom ella als eingi, men tann parturin av børnunum sum verða harðast rakt kunnu koma í lívshættisligar støður og/ella fáa varandi mein. Harumframt eru summar sjúkur verri at fáa sum vaksni og talar hetta eisini fyri at koppseta børn.

4 Næsta argumentið er eitt sindur meiri tekniskt at greiða frá. Ikki allar sjúkur eru vandamiklar orsakað av sjálvari bakteríuni. Summar sjúkur eru serstakliga hættisligar, tí bakteriurnar útskilja eitrandi evni, sum eitt nú kunnu føra til lívshættisligan stívkrampa (tetanus). Í hesum føri er tað alneyðugt at hava andevni ímóti hesum eitrandi evninum í blóðinum beinavegin. Undir eini vanligari infektión tekur tað ofta kroppinum fleiri dagar, áðrenn framleiðslan av andevnum av álvara fer í gongd, og tískil er verjan, sum kroppurin natúrliga kann veita undir einum stívkrampa, ov sein. Tí er alneyðugt við eini koppseting, so vit hava andevni móti hesum eitrunum beinavegin.

5 Barnakoppsetingarprogrammið er ikki bert fyri at verja børnini. Smittað børn kunnu bera sjúkuna til fólk við lágarí immunverju (immunosuppressiv), gomul fólk og barnakonur. Hendan sjúkan kann tískil gerast lívshættislig fyri onnur, sjálvt um

berarin ikki gerst líka sjúkur. Harumframt kunnu børn, sum bera smittuna »røde hunde« smitta barnakonur, og hetta økir um vandan fyri fosturskaða.

6 Allar infektiónir eru ikki lívshættisligar beinavegin. Til dømis kunnu HPV-infektiónin (Human Papilloma Virus) og hepatitis infektión hava við sær øktan vanda fyri krabba í ávíkavist lívmóðurhálsi og livur seinni í lívinum.

7 Í samband við koppseting verður tosa um sokallaða »herd-immunity« (flokks-immunverju). Í okkara parti av heiminum hava vit ein ógvuliga høgá herd-immunity, tí tey flestu eru koppsett. Hetta hevur við sær, at tey, sum ikki eru koppsett, hóast alt ikki verða smittað, tí tað eru so fáir smittuberar (tí øll jú eru koppsett). Eina próvførslu, eg havi hoyrt frá foreldrum, sum ikki lata børnini koppseta, er, at teirra barn ikki gerst sjúkt, hóast tað ikki er koppsett. Hetta er tó ikki orsakað av, at barn teirra hevur eina serliga góða/sterka immunverju, men tí at øll hini børnini í barnagarðinum eru koppsett og tí ikki kunnu smitta teirra barn. Í samband við herd-immunity verður tosa um eitt kritiskt lágmark, har ikki longur ber til at forða fyri, at farsóttir bróta út aftur, líka sum vit sóu, áðrenn barnakoppsetingarprogrammið varð innført. Lóggeva vit fyri koppseting sleppa vit undan øllum iva um, at vit enda aftur har.

Guðrun Holm Jacobsen

KEYPMANNAHAVN
LÆKNALESANDI



MYND: ALLAN K. DAVIDSEN

Bakgrund...

Í lýtuni hevur stórt kjak tikið seg upp um barnakoppsetingar. Skal tað vera eitt frítt val, um foreldur lata børnini koppseta, ella eiga vit at áseta koppsetingar við lóg?

Í lýtuni eru tað níggju barnakoppsetingar, sum standa foreldrum í boði, umframt HPV koppsetingin, sum gentur kunnu fáa fyri lívmóðurhálskrabba.

Di-Te-Ki-Pol/Act-Hib fyri difteri, stívkrampa, kikhosta og polio, umframt hib-menigitis og bruna í barkalokinum.

Pneumokokkoppseting fyri álvarsaman bruna, til dømis blóðeitran og menigitis.

Meslingar-fárasjúku-reyðir hundar (eisini stytt MFR)

Di-Te-Ki-Pol-booster Er ein endurkoppseting fyri difteri, stívkrampa, kikhosta, polio, hib-menigitis og bruna í barkalokinum.

HPV - koppseting fyri lívmóðurhálskrabba.



3 mánaðir:

DiTeKiPol-Hib + PCV

5 mánaðir:

DiTeKiPol-Hib + PCV

12 mánaðir:

DiTeKiPol-Hib + PCV

15 mánaðir:

MFR 1

4 ár :

MFR 2 (fødd 2004 ->)

5 ár :

diTeKiPol booster

12 ár:

MFR 2 (fødd 1996 -> 2003)

12 ár :

HPV x 3